

26 Rewolucja „Solidarności” (1980–1981)

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

LVII. Polska w latach 1957–1981.

Uczeń:

- 6) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 r.;
- 7) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce i w Europie.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) opisuje postawy społeczne od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę;
- 2) rozpoznaje najważniejsze postacie „Solidarności” (z perspektywy ogólnopolskiej i lokalnej).

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 14 VIII 1980, VIII–IX 1980, XI 1980, III 1981, IX i X 1981, X 1981, 13 XII 1981
- postacie: Anny Walentynowicz, Bogdana Borusewicz, Lecha Wałęsy, Bronisława Geremka, Tadeusza Mazowieckiego, Mieczysława Jagielskiego, Stanisława Kani, generała Wojciecha Jaruzelskiego, Mieczysława Rakowskiego, prymasa Józefa Glempa

ROZUMIE

- pojęcia: Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), 21 postulatów MKS, porozumienia sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Niezależne Zrzeszenie Studentów (NZS), kryzys bydgoski, NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, solidarnościowa rewolucja, I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”, Postanie do ludzi pracy Europy Wschodniej

POTRAFI

- wyjaśnić przyczyny i następstwa strajków w 1980 r.
- omówić znaczenie strajków na Wybrzeżu w 1980 r. dla procesu tworzenia się legalnej opozycji
- wymienić główne żądania strajkujących zawarte w 21 postulatach MKS
- określić znaczenie porozumień sierpniowych dla budowania opozycji antykomunistycznej
- scharakteryzować stosunek władz komunistycznych do NSZZ „Solidarność”

- omówić stosunek Kościoła do NSZZ „Solidarność”
- opisać wpływ „Solidarności” na przemiany społeczno-polityczne w Polsce
- scharakteryzować sylwetki czołowych działaczy „Solidarności” na szczeblu ogólnokrajowym oraz lokalnym
- opisać różnorodne postawy społeczne wobec władzy komunistycznej – od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę
- wymienić przykłady polityki komunistów wobec „Solidarności” świadczące o chęci wprowadzenia stanu wojennego

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Prosimy uczniów o odpowiedź na pytania:

- Jakie były główne problemy w Polsce w czasach gierkowskich?
- W jakich miastach doszło do największych strajków w latach 70.?
- Czym był Komitet Obrony Robotników i jakie stawiał sobie cele?

Mówimy, że pomimo opanowania protestów i niezadowolenia społecznego komuniści mieli się wkrótce przekonać, że w Polsce nastał czas zmian. Jego symbolem miał się stać Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Podajemy temat oraz określamy główny cel lekcji (*Dowień się, czym była „Solidarność” i jaką rolę odegrała w obaleniu rządów komunistycznych w Polsce*).

II. ROZWIINIĘCIE

Opowiadamy, że na początku lat 80. ponownie wystąpiła fala strajków, których przyczyn należy upatrywać w wielu czynnikach, przede wszystkim gospodarczych, ale również politycznych. Zapisujemy je na tablicy w klasie. Prosimy uczniów, aby zapoznali się z pierwszym akapitem podrozdziału *Strajki w 1980 r.* (s. 300) i na mapie (m10, s. 297) wskazali miasta, w których doszło do strajków w 1980 r.

Wspominamy, że największy strajk wybuchł w Gdańsku. Dzielimy klasę na cztery grupy i rozdajemy im instrukcje. ▶ Grupie III wręczamy kartę analizy SWOT. ▶

Grupa I

Jesteście zagranicznymi korespondentami, którzy relacjonują wydarzenia ze strajków na Wybrzeżu w sierpniu 1980 r. Sporządźcie krótką notatkę z pierwszych trzech dni strajku. Uwzględnijcie w niej: przyczyny strajku, jego rozprzestrzenianie się i rolę Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. W tym celu przeczytajcie podrozdział *Przyczyny strajków w 1980 r.* (s. 300) oraz drugi akapit podrozdziału *Strajki w 1980 r.* (s. 301).

Grupa II

Jesteście członkami Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, którzy zostali poproszeni o przedstawienie postulatów strajkujących zagranicznym dziennikarzom. Sporządźcie krótką notatkę na ten temat. Pamiętajcie, notatka musi być zwarta, nie możecie bowiem swobodnie rozmawiać z dziennikarzami. Informacje zostaną przerzucone przez płot stoczni w Gdańsku. W celu stworzenia notatki przeczytajcie trzeci akapit podrozdziału *Strajki w 1980 r.* (s. 301) oraz zapoznajcie się z tekstem źródłowym (m2, s. 302).

Grupa III

Jesteście delegacją PZPR, która ma pokojowo zakończyć negocjacje z Międzyzakładowym Komitetem Strajkowym. Przeprowadźcie analizę SWOT całej sytuacji. A następnie zaproponujcie wyjście z impasu. W tym celu przeczytajcie podrozdział *Strajki w 1980 r.* (s. 300–301).

Grupa IV

Jesteście członkami Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, którzy właśnie mają opowiedzieć zagranicznym dziennikarzom o porozumieniach sierpniowych. Przygotujcie krótką informację do briefingu prasowego, w której przedstawicie, co udało się wam wywalczyć i jakie znaczenie mają te porozumienia dla robotników. W tym celu przeczytajcie podrozdział *Porozumienia sierpniowe i narodziny Solidarności (1980)* (s. 303 i 305), a także zapoznajcie się z tekstem źródłowym oraz treścią podpisu pod fotografią (m4 i m5, s. 304).

Po przygotowaniu wypowiedzi uczniowie prezentują wyniki swojej pracy na forum klasy.

Następnie mówimy o początkach „Solidarności” i problemach z jej rejestracją, a także o stosunku komunistów do niej. Zwracamy szczególną uwagę na kryzys bydgoski. Prosimy uczniów, by zapoznali się z treścią podpisów do ilustracji (m7, s. 306 i m8, s. 307), a następnie wykonali polecenie 1 ze s. 306.

Przechodzimy do omówienia I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Prosimy uczniów o przeczytanie podrozdziału *Pierwszy zjazd „Solidarności”* (s. 308–309) i odpowiedź na pytania:

- ▶ Jaki był stosunek Kościoła do „Solidarności”?
- ▶ Dlaczego o pierwszym zjeździe „Solidarności” zwykło się mówić, że stanowił on namiastkę autentycznego parlamentu?

Mówimy o zaostreniu polityki komunistów wobec „Solidarności”. Prosimy o zapoznanie się z treścią podpisu do ilustracji (m12, s. 310) wykonanie zadania 1 ze strony 310.

III. PODSUMOWANIE

Zwracamy uwagę, że narodziny „Solidarności” były początkiem zmian politycznych w Polsce, ale zanim do tego doszło komuniści podjęli radykalny krok, który miał im pomóc w utrzymaniu władzy.

METODY KONTROLI

Uczniowie we wcześniejszych grupach roboczych próbują odpowiedzieć na pytanie:

- ▶ Czy narodziny „Solidarności” były szansą na przełamanie monopolu władzy komunistów w Polsce?

Swoje spostrzeżenia przedstawiają wraz z argumentacją na forum klasy.

PRACA DOMOWA

Mówimy uczniom, że na kolejnej lekcji będziemy tworzyć krótkie filmiki poświęcone czołowym postaciom związanym z „Solidarnością”. Dlatego prosimy ich, aby przynieśli ze sobą smartfony lub tablety. Warto polecić im zainstalowanie jakiejś aplikacji do tworzenia filmów, np. **CapCut**.

Następnie dzielimy klasę na cztery zespoły.

Grupa I będzie tworzyć film o Annie Walentynowicz; w tym celu powinna zgromadzić jak najwięcej materiałów na jej temat.

Grupa II będzie tworzyć film o Lechu Wałęsie; w tym celu powinna zgromadzić jak najwięcej materiałów na jego temat.

Grupa III będzie tworzyć film o Andrzeju Gwiazdzie; w tym celu powinna zgromadzić jak najwięcej materiałów na jego temat.

Grupa IV będzie tworzyć film o Bogdanie Borusewiczu; w tym celu powinna zgromadzić jak najwięcej materiałów na jego temat.

Nauczyciel może przygotować dla uczniów bazę linków do przydatnych stron, np.:

► *Encyklopedia „Solidarności”*, ►

► *Pomorska Teka Edukacyjna*. ►

Zachęcamy uczniów do samodzielnego docierania do informacji i kompletowania materiałów. Ponadto uczniowie mają w domu opracować własne koncepcje filmów.

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Mówimy, że na dzisiejszej lekcji zajmiemy się czołowymi działaczami „Solidarności” z początku lat 80. Wymieniamy postacie Anny Walentynowicz, Lecha Wałęsy, Andrzeja Gwiazdy i Bogdana Borusewicza.

Podajemy temat (*Ludzie „Solidarności”*) oraz cel lekcji (*Dowiem się, kim byli czołowi działacze „Solidarności” w latach 80.*).

II. ROZWINIĘCIE

Uczniowie przez 20 minut przygotowują 2-minutowe materiały o wskazanych na poprzednich lekcjach postaciach. Po upływie tego czasu zespoły prezentują filmy na forum klasy. Na bieżąco omawiamy lub uzupełniamy informacje o postaciach.

III. PODSUMOWANIE

Prosimy uczniów, aby podzielili się swoimi refleksjami na temat dzisiejszej lekcji. Co im się w niej podobało, z czym mieli trudności.

METODY KONTROLI

Inicjujemy dyskusję, podczas której uczniowie oceniają pierwszych działaczy „Solidarności”. Rozważają, czy o ich pozycji w ruchu decydowały doświadczenie, wykształcenie czy może charyzma.